

ЗЯТІНА ДІНА ВОЛОДИМИРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права і процесу,
кандидат юридичних наук

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ПРАКТИКА АМКУ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Із прийняттям Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» від 01.07.2014 р. правила надання державної підтримки господарюючим суб'єктам в Україні набувають європейських рис. Адже зазначений законодавчий акт цілком відповідає нормативним засадам та практиці Європейського Союзу щодо державного стимулювання суб'єктів господарювання, новітні законодавчі положення розроблені за аналогією із відповідними правилами Консолідованого договору про функціонування ЄС [1] та статтями 262-267 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [2].

В Законі міститься легальне визначення державної допомоги. При цьому державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови: підтримка надається суб'єкту господарювання; фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів; підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності; підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції [3]. Із наведеного положення можна наочно побачити різницю у поняттях «державна допомога» і «державна підтримка». Державна підтримка ширше за поняття державна допомога. Ті заходи державної підтримки, які не носять адресного характеру, не спотворюють конкуренцію не є державною допомогою та не підпадають під загальні обмеження та заборони.

Такий висновок знаходимо і в роз'ясненнях Антимонопольного комітету України. Так, в одному із Роз'яснень АМКУ зазначено, що якщо встановлення органами місцевого самоврядування місцевих податків та зборів не має індивідуального характеру для окремих суб'єктів господарювання, не надає переваг суб'єктам господарювання, не має вибіркового характеру, такий захід не є державною допомогою відповідно до статті 1 Закону і не потребує подання повідомлення Комітету. Разом з тим, якщо захід містить ознаки вибіркової та надає переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, то він має ознаки державної допомоги і потребує подання повідомлення Комітету [4].

Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» вводиться поняття допустимості державної допомоги. Особливі критерії оцінки допустимості державної допомоги розроблені для певних категорій суб'єктів та сфер економіки, в тому числі

для допомоги для забезпечення розвитку регіонів; підтримки середнього та малого підприємництва; допомоги на проведення наукових досліджень, технічний розвиток та інноваційну діяльність допомоги на підтримку окремих галузей економіки та інші. Отже, в сфері державної допомоги виділено окремі пріоритетні напрями, які потребують більш спеціалізованого, виключеного із загальних правил допомоги, порядку надання державної підтримки. Це зумовлено, в першу чергу, значущістю розвитку окремих категорій суб'єктів господарювання для сталого економічного розвитку, мова йде про малих та середніх підприємців, інноваційних підприємств, та істотною роллю держави в забезпеченні їх ефективного функціонування.

Сьогодні адресна фінансова державна допомога не є ефективною, та ще й порушує правила конкуренції. Водночас реалізація засобів інфраструктурної підтримки господарюючих суб'єктів, спрямування механізмів публічної закупівлі на підтримку пріоритетних сфер економіки, розвиток державно-приватного партнерства, а також лібералізація податкової політики будуть мати неабиякий позитивний ефект для економіки та соціальної сфери. Такий підхід до державної підтримки цілком відповідає європейським реаліям та ідеї, що закладена в новітній концепції державної допомоги.

Також хотілося б зупинити увагу на тому факті, що в сучасних умовах увага має бути зосереджена на розвитку та запровадженні нових засобів державного стимулюючого впливу на суб'єктів господарювання. Зокрема мова йде про спрямування публічної закупівлі на підтримку господарюючих суб'єктів, в першу чергу суб'єктів малого і середнього підприємництва та суб'єктів інноваційної діяльності. В Законі України «Про державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. такого напрямку державної підтримки як державна (публічна) закупівля не знаходимо. Так само аналіз положень Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. дозволяє говорити про відсутність в процедурі державної закупівлі дієвих механізмів підтримки суб'єктів господарювання. Досить протилежну ситуацію можемо побачити з аналізу закупівельного законодавства Європейського Союзу. Зокрема, в Директиві 2014/24/EU від 26.02.2014 р. про публічні закупівлі [5] в п.п. 47-49 зазначається, що дослідження та інновації, включаючи еко-інновації та соціальні інновації, є основними двигунами майбутнього економічного зростання. Органи державної влади мають найбільш ефективно використовувати механізми публічної закупівлі для стимулювання інновацій. Коли існує потреба в розвитку інноваційного продукту чи послуги має бути запроваджена спеціальна процедура закупівлі. Така спеціальна процедура має дозволяти в процесі закупівлі встановлювати довготривале інноваційне співробітництво для розвитку та подальшої купівлі нового інноваційного продукту, роботи чи послуги без проведення додаткових процедур закупівлі. При цьому механізм інноваційного партнерства не має порушувати правила конкуренції.

Крім цього п. 78 Директиви ЄС закріплює комплекс заходів в процедурі публічної закупівлі, що спрямовані на підтримку малого і середнього підприємництва. Наприклад, для залучення суб'єктів малого та середнього підприємництва можливим є поділ великих контрактів на лоти, (якщо це не загрожує спотворенню економічної конкуренції), що більше відповідатиме можливостям малих підприємств. Крім того в Директиві йдеться про необхідність зниження адміністративних бар'єрів на шляху доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва у публічних закупівлях тощо.

Підсумовуючи, слід зазначити, що сучасне національне законодавство з питань державної підтримки суб'єктів господарювання характеризується імплементацією європейських стандартів в цій сфері відносин, що повністю узгоджується із положеннями Угоди про асоціацію. Але необхідним є розвиток та запровадження нових засобів державного стимулюючого впливу, які максимально відповідають умовам вільної конкуренції.

Список використаної літератури:

1. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, *Official Journal* 115, 09/05/2008, P. 0091 – 0092.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. // Офіційний вісник України від 26.09.2014 – 2014 р., № 75, том 1, стор. 83, стаття 2125
3. Роз'яснення АМКУ з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги від 04 січня 2018 р. № 1-пр/дд URL: <http://pdd.amc.gov.ua/registry/registryofdecision/list>
4. Роз'яснення АМКУ з питань застосування законодавства у сфері державної допомоги від 16 серпня 2018 року № 10-пр/дд URL: <http://pdd.amc.gov.ua/registry/registryofdecision/list>
5. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0024>

Ключові слова: суб'єкти господарювання, державна допомога, державна підтримка, мале та середнє підприємництво.

Ключевые слова: субъекты хозяйствования, государственная помощь, государственная поддержка, малое и среднее предпринимательство.

Key words: business entities, government assistance, government support, small and medium enterprises.